

Crisis Theologica

In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi controversiæ,
subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Crisis Theologica - In Qva Selectiores, Et Acriores hujus, et elapsi sæculi
controversiæ, subsecuturâ in Elencho legendæ discutiuntur

Casnedi, Carlo Antonio

Ulyssipone, M.DCCXI

Sectio Tertia. An voluntas possit determinare intellectum inter motiva
æqualiter, aut inæqualiter probabilia positum, ut aßentiatur motivo æquè,
immo minùs probabili?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84777](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84777)

positivum pro comparativo; ita ut idem sit magis probabile ac probabile; & minus probabile ac non probabile; & probabile, ac probabilius; tum quia Theologi assueti fere loquendi Scholarum modo, non solent confundere terminos; & comparativum cum positivo.

Tandem P. Thyrsus non solvit argumentum P. Terilli; nam si, ut P. Thyrsus fateatur n. 106. potest utraque pars simul esse probabilis eidem intellectui, quoties qualibet pars comparatur cum collectione motivorum sibi similitum, quomodo aut utramque partem non posse simul esse probabilem, si comparatur cum actu hic, & nunc eliciendo? si enim motiva similia sunt sufficientia ad actum hic, & nunc eliciendum, ignoro, quomodo qualibet pars comparata cum collectione horum motivorum similitum ad actum hic, & nunc eliciendum, non sit sufficiens ad actum hic, & nunc eliciendum?

S E C T I O III.

An voluntas possit determinare intellectum inter motiva aequaliter, aut inaequaliter probabilia positum, ut assentiatur motivo aequo, immo minus probabilis?

§. I.

Status questionis, & occasio.

S U M M A R I U M.

Anti-Probabilistae supponunt usum opinionis minus, aut aequo probabilis esse illicitum, & chimericum; eorum rationes, & illationes, a n. 222. ad 225.

Doctores, n. 225.

Duplex questio, una Philosophica, alia Theologica, n. 226.

Questio Philosophica, etsi non sit necessaria, tollit tamen omnem Theologicam, n. 227. 228. 229.

Cur non sit necessaria? n. 230.

DD. negantes intellectum posse assentiri physice aequo, aut minus probabili; & simul tuentes, licitum sequi minus probabilem, n. 231.

Etsi intellectus physice non posset assentiri directe minus probabili, potest tamen judicare reflexe, quod liceat sequi minus probabilem, n. 232. 233. 234. 235.

Ut quis sine peccato operetur, satis est iudicium reflexum de non peccato; principia huius iudicii, n. 236.

Examine questionem Philosophicam, quia utilem Theologicam, n. 237.

Tom. I.

Inter alia, quae Anti-Probabilistae supponunt, ut licitum opinionis minus, aut aequo probabilis usum negent, est, quod intellectus non possit determinari a voluntate ad assensum objecti aequo, aut minus probabilis; quapropter quaestionem affirmantem licere sequi opinionem minus probabilem, dicunt esse de subiecto non supponente: supponit enim, quod intellectus a qualibus pro utraque opinione contradictoria motivis fultus, possit a voluntate determinari ad alterutrum partis assensum; quod (inquiunt) est falsum; ergo questio falsum supponit. Minorem probant; quia implicat assensus sine motivo; sed quoties adsunt motiva aequalia, nullum adest motivum, nam se mutuo elidunt, & enervant; ergo stantibus aequalibus motivis, implicat quilibet cuiuslibet partis assensus, non tantum simul cum assensu partis oppositae, sed etiam divisim ab assensu partis oppositae. Hinc est 1. quod tanto magis repugnat, ut voluntas determinet intellectum ad assensum partis minus probabilis; si enim non potest, quando sunt fundamenta equalia, multo minus voluntas poterit imperare intellectui, ut assentiatur objecto minori fundamento instructo: ergo questio de licito usu opinionis minus probabilis, quia supponit intellectum, praesentibus solidioribus motivis, posse fragiliori motivo ex imperio voluntatis assentiri, est de subiecto non supponente.

Hinc est 2. quod habens motiva pro utraque parte aequalia, quibuscumque innitatur, peccabit; qui enim operatur cum conscientia dubia peccat, peccat: sed stante aequali motivorum oppositorum probabilitate conscientia manet dubia: ergo operans, stante aequali motivorum oppositorum probabilitate, peccabit: ergo cuicumque motivo adhæreat, peccabit. Minorem probant; quia motiva aequalia se mutuo elidunt; si autem se elidunt, intellectus necessario manet suspensus, & sine omni iudicio de licentia operationis, quod necessarium est, ne quis peccet; ergo quamcumque partem tunc sequatur, peccabit. Confirmant, tum ex Jure decernente, quod quoties contraria deponuntur a testibus aequalibus, toties Iudex pro neutra parte potest dicere jus; tum ex S. August. dicente, quod in casu duorum adolescentium se mutuo de adulterio accusantium, neutri credendum sit.

Hinc est 3. quod usus opinionis minus probabilis non tantum est illicitus, quatenus intellectus informatus motivis aequo probabilibus manet necessario dubius de peccato, seu necessario suspendit omne de non peccato

De ij

peccato

probabili; & tamen omnes isti Doctores pieno ore docent, licitum esse amplecti opinionem minus probabilem: ergo quæstio de licito usu opinionis minus, aut æquæ probabilis, præfente oppositâ, æquæ, aut magis probabili, nullatenus necessario pendet à quæstione Philosophicâ, de potestate physicâ intellectus ad assentiendum parti æquæ, aut minus probabili; etsi enim hæc potestas physica negotur intellectui, adhuc licitus erit usus opinionis benignæ; & licet tunc intellectus formare nō possit ullum directum iudicium circa objectum æquæ, aut minus probabile, poterit tamen tunc concipere iudicium reflexum certum, quod licitum sit sequi opinionem minus probabilem; quo iudicio reflexo concepto, intellectus non manet amplius dubius peccati; immo est certus de non peccato, ut rectè notavit P. Moya *tom. 2. qu. 7. n. 28.* & ante eum P. Oviedo *1. 2. tr. 5. de Consc. contr. 3. pun. 2. n. 18.* ubi postquam breviter quæsit an intellectus ex imperio voluntatis assentiri possit opinioni, quam iudicat minus probabilem, ait: Quæstio hæc ad rem moralem nihil conducit; & dat rationem; quia ut homo habeat prudens iudicium, quod objectum A sibi nunc liceat, non est necessarium iudicium, quo veritati opinionis assentiatur, sed sufficit iudicium, quo ejus probabilitati assentiatur. Hæc P. Oviedo. Id est, non est necessarium iudicium directum cadens supra veritatem opinionis minus probabilis, sed satis est iudicium reflexum cadens supra ejus probabilitatem; de quo ego infra.

Secundo probatur; quia adhuc negato, quod intellectus possit à voluntate determinari ad assensum directum, præ dissensu directo ejusdem partis, aut præ assensu directo partis oppositæ, adhuc tamen, stante æquali, immo minori probabilitate directâ opinionis pro libertate, quam opinionis pro lege, potest intellectus formare iudicium practicum reflexum, non tantum probabile, aut probabilius, sed moraliter certum de licentiâ operationis, per quod excludatur omne dubium peccati, hoc, vel alio modo. Hæc actio, aut objectum mihi licet, quia quoties est certò probabile, sive æquæ, sive minus, aliquam actionem, aut objectum non esse vitium, toties reflexè certum est ratione possessionis libertatis, & ratione legis non sufficienter intimatæ, eam actionem esse permisam; ergo tunc operabitur cum bonâ fide reflexâ honestatis, & iudicio reflexo de honestate objecti excludente omne dubium peccati. Confirmo, & simul ostendo æquivocum Anti-Probabilistarum; quia ut quis

Tom. I.

sine peccato operetur, non est necessarium iudicium directum de non peccato, sed satis est iudicium reflexum de non peccato: sed per sententiam negantem voluntati potestatem physicam in intellectum, ut assentiatur objecto minus, aut æquæ probabili, stante opposito magis, aut æquæ probabili, negatur unice iudicium directum de non peccato, stante æquali, vel maiori probabilitate objectivâ pro peccato; non autem negatur, quod tunc intellectus, stante eâ maiori, vel æquali probabilitate objectivâ pro peccato, non possit concipere iudicium reflexum certum de non peccato, tollens omne dubium peccati fundatum in hoc principio reflexo, *Non obligor ad directè probabilius, non datâ lege obligante ad directè probabilius:* ergo sententia Philosophica affirmativa non est necessaria, immo supposita ut verâ sententiâ negativâ, adhuc evidenter solvitur difficultas Theologica.

Quia tamen, ut dixi paulò antè, quæstio Philosophica utilissima est ad dirimendam difficultatem Theologicam, immo necessaria est, ut Adversarij contra nos nullatenus non possint, dum tamquam certam supponunt sententiam negantem intellectui potentiam physicam, ut ex imperio voluntatis opinioni æquæ, aut minus probabili, stante oppositâ æquæ, aut magis probabili, assentiatur, ideo quæstionem Philosophicam ad examen vocare opere pretium duxi.

§. III.

Aliqua fundamenta sententia negantis intellectum posse ex imperio voluntatis assentiri opinioni minus, aut æquæ probabili, stante oppositâ æquæ, aut magis probabili.

S U M M A R I U M.

- DD. negantes, n. 238.*
Contradictio M. Merc. quod intellectus possit, & non possit assentiri probabiliori, stante oppositâ minus probabili, n. 239.
Contradictio M. Baro, quod intellectus possit, & non possit assentiri æquæ probabili, n. 240.
Contradictio Candidi, quod liceat, & non liceat sequi æquæ probabilem, n. 241.
Candidus ait ex S. Thom. in ijs, quæ ad mores non spectant, nos posse sequi utrumque, num. 242.
P. Eliz. ait, impossibile, ut intellectus assentiatur minus probabili, n. 243.
Adversariorum principium, quia opinari non est nobis liberum, n. 244.
Quia ex Aristot. phantasia, & opinio non sunt idem, n. 245.

Dd iij

Quia

Quia verum, & falsum non pendet à libertate, & uno tantum modo se habet, n. 246.

Quia ait Candidus: Opinari tantum est liberum quoad exercitium, non quoad specificationem; immò ait, voluntatem non esse liberam inter bona equalia, ibid.

Quia opinari unice pendet ab objecto, num. 247. 248.

Quia si utrumque motivum est aequale, neutrum satis movet, n. 249.

Vititur paritate statera, n. 250.

Et pictoris, n. 251.

Quia intellectus sequeretur motionem voluntatis, non motivi, n. 252.

Quia ad sortem eligeret verum, n. 253.

Quia intellectus in dubio, sine aliâ ratione tollente dubium, opinari posset, quod est contra omnes, n. 254.

Vititur paritate duplicis æquæ trahentis; idem enim est, ac nullum trahens, n. 255.

Quia possemus licite dicere bonum, malum, & malum, bonum; & utitur paritate viri æquæ fidelis, ac infidelis, qui non potest movere ad fidem, n. 256.

Quia minus probabiliter bonum est magis probabiliter malum, n. 257.

Quia opinans minus probabile, sequitur magis falsum, quam verum, n. 258.

Quia possumus imaginari pro libito, non autem opinari, n. 259.

N. **S** Tant pro sententiâ negante P. Layman 238. *lib. 1. tr. 1. cap. 5. §. 2. n. 5. P. Perez tr. 1. de Just. d. 4. cap. 3. n. 41. & cap. 5. n. 104. P. Thyrsus diss. 3. cap. 2. a n. 11. qui citat P. Suar. 1. 2. d. 10. sect. 1. dicentem: Mihi probabile est non posse voluntatem movere nisi in illud, quod verosimilius, & probabilius apparet; quamvis affectio voluntatis plurimum conferre possit, ut ipsum objectum probabilius, & verosimilius appareat. C.*

C. Palla. *Pallavic. d. 8. de Act. hum. qu. 6. art. 4. P. P. Bress. Bresserus de Consc. lib. 3. cap. 2. Palanco qu. 26. per totam, M. Mercor. qui 2. p. art. 3. vult intellectum cognoscentem utramque partem contradictionis esse æquæ probabilem, non posse alterutram pro libito opinari; immò 2. p. art. 17. ait, intellectum non posse assentiri parti probabiliori, concurrente minus probabili; in quo D. Thomæ, & omnibus Theologis, immò sibi ipsi contradicit; tum quia idem M. Mercor. 2. p. art. 16. pag. 114. §. nota 2. affirmat posse intellectum sequi speculative partem minus probabilem; ergo multo magis æquæ, aut magis probabilem; tum quia 2. p. art. 24. ait, Paganum, cui si sententia negans licitum sequi Hebræorum fidem proponatur ut pro-*

N. 239. *lib. 1. tr. 1. cap. 5. §. 2. n. 5. P. Perez tr. 1. de Just. d. 4. cap. 3. n. 41. & cap. 5. n. 104. P. Thyrsus diss. 3. cap. 2. a n. 11. qui citat P. Suar. 1. 2. d. 10. sect. 1. dicentem: Mihi probabile est non posse voluntatem movere nisi in illud, quod verosimilius, & probabilius apparet; quamvis affectio voluntatis plurimum conferre possit, ut ipsum objectum probabilius, & verosimilius appareat. C. Pallavic. d. 8. de Act. hum. qu. 6. art. 4. P. P. Bress. Bresserus de Consc. lib. 3. cap. 2. Palanco qu. 26. per totam, M. Mercor. qui 2. p. art. 3. vult intellectum cognoscentem utramque partem contradictionis esse æquæ probabilem, non posse alterutram pro libito opinari; immò 2. p. art. 17. ait, intellectum non posse assentiri parti probabiliori, concurrente minus probabili; in quo D. Thomæ, & omnibus Theologis, immò sibi ipsi contradicit; tum quia idem M. Mercor. 2. p. art. 16. pag. 114. §. nota 2. affirmat posse intellectum sequi speculative partem minus probabilem; ergo multo magis æquæ, aut magis probabilem; tum quia 2. p. art. 24. ait, Paganum, cui si sententia negans licitum sequi Hebræorum fidem proponatur ut pro-*

babilior, sententia autē affirmans proponatur ut probabilis, teneri adherere probabiliori: ergo ex M. Mercoro intellectus potest assentiri parti probabiliori, concurrente minus probabili. M. Baro d. 2. sect. 2. art. 2. §. 6. & 7. etto sibi contradicat, nam defendit M. Far. intellectum debere assentiri parti magis tutæ minus probabili; immò defendit, quod si utraque opinio flet pro officio, & pro honesto, & sit æquæ probabilis, quod possit assentiri, cui maluerit.

Philal. *Philalactus qu. 4. pag. mihi 60. ubi ait, intellectum non posse præbere assensum probabilem, quando habet in contrarium æqualia, vel fortiora motiva: ergo intellectus in opinando hoc præ illo non pendet à voluntate, sed à motivis, & necessariò agit: ergo non potest assentiri, itantibus motivis æqualibus, quia sic non esset ratio, cur assentiretur uni parti contradictionis, quam alteri, & sic deberet assentiri utrique, quod implicat. Hæc Philal. Idem repetit eâ quæst. 4. pag. 69. & 70. dicens: Nec potest physice intellectus assentiri potius uni, quam alteri, quia est æquæ probabilis, ut supponit ratio de illicito, ac de licito; & pag. 169. ait, intellectum non posse assentiri in æquæ probabilibus, quia quantum unum movet, ut dicat licere, tantum oppositum destruit movendo ad non licere, ut patet in duobus æquæ moventibus in oppositam partem; & pag. 125. & 126. qu. 6. ait, intellectum manere suspensum, quoties motiva sunt æqualia. Sed Philalactus quoque sibi contradicit; nam qu. 6. pag. mihi 131. ait, duarum opinionum oppositarum æquæ probabilium non licere utramque sequi, nisi utraque aliunde sit tuta: ergo (infero ego) si utraque sit tuta, licebit sequi quam maluerit ex æquæ probabilibus: ergo poterit intellectus inter æquæ probabilia æquæ tuta determinari à voluntate; adeoque opinari hoc, vel illo modo erit nobis liberum, quod tamen fuisse Philal. qu. 2. a pag. 18. negat.*

Rursum sibi contradicit, quia qu. 6. pag. 132. citat S. Thomam *opusc. 3. dicentem, in alijs, quæ ad mores non pertinent, utrumque nos posse sequi, & defendere, non tamen in illis, quæ ad mores pertinent, seu in quibus est peccandi periculum: ergo (infero ego) quod intellectus poterit physice sequi partem, quam voluerit, in rebus, quæ ad mores non pertinent; immò physice poterit etiam in rebus, quæ ad mores pertinent, etsi hoc licite non poterit, nisi textus explicetur, ut à nobis explicatur. Hinc est quod P. Moya tom. 2. qu. 7. dixit Candidum sentire cum sententiâ affirmante, & citat ejus Philal. paginas*

paginas 51. 60. 61. 78. Verum, ut dixi, stat potius pro negativa, ex locis à me citatis; licet, quia libi contradicit, citari etiam possit pro affirmativa. P. Eliz. lib. 2. qu. 2. & in Append. qu. 2. consueque progressus est, ut lib. 2. qu. 7. dixerit, quod sententia negans posse intellectum assentiri parti æquæ, aut minus probabili sit omnium Doctorum de Societate, uno excepto P. Valentia, in quo tamen non modicè deceptus est, cum potius affirmativa sit ferè omnium Doctorum: immo hoc non contentus in sua Appendice de Naturâ opinionis, quæ jacet post lib. 4. ait qu. 2. impossibile esse, ut intellectus assentiat æquæ, aut minus probabili; & §. 2. ex Antiquis citat Maiorem, Richardum, Henricum, Sylvestrum, dicens esse communissimam inter Antiquos; & ex Modernis citat Emin. Pallav. Philal. P. Less. P. Comit. P. Suar. P. Vafq. concludens, huic sententiæ, postquam tractari cœpit (ecce si tractari cœpit, ergo ab Antiquis tractata non fuit) subseribere multos RR. in Hispaniâ, & Italiâ.

N. Antequam adversa argumenta producam, consultum duxi examinare principium, cui pleraque nituntur. Principium autem est, quod opinari non est nobis liberum; hoc autem latissimè suadetur à Philaleto qu. 2. à pag. 18.

N. Primò ex Arist. lib. 2. de Animâ textu 153. dicente, *Non est eadem phantasia, & opinatio; ea quidem passio in nobis est, cum volumus; licet namque, cum libet, fingere, quidquid volumus; opinari autem non in nobis est; necesse enim est falsum, aut verum dicere*: ergo non est liberum nobis opinari. Consequentia probatur, quia, ut ait Philal. ad finem libri in Corollarijs pag. 167. verum, & falsum se habet uno tantum modo, & independentè omnino à nostrâ libertate; nam pendet à rebus, quæ uno tantum modo se habent; & rem hoc modo se habere non pendet à nostrâ libertate; sed anima per opinionem dicit verum, aut falsum: ergo habere opinionem non est in nostrâ manu. Hinc pag. 18. dicit, quod opinari est tantum liberum nobis quoad exercitium actus, quatenus potest voluntas suspendere omnem assensum, & dissensum; non quoad specificationem, quatenus dato quod intellectus circa aliquod objectum judicare velit, non potest pro libito ei assentiri, vel dissentiri, sed necessitatur ab objecto ad assensum, vel dissensum. Prima pars (inquit) constat experientiâ. Secundam probat ex Commentatore dicente: Imaginatio est nobis libera; existimatio autem non est voluntaria; non enim pendet à voluntate, sed ab objecto, quod sit vera, vel

falsa. Addit Themistium, Philoponum, Simplicium, immo S. Thomam 1. 2. qu. 13. art. 6. ad 3. negantem, electionem alterius ex duobus æquè moventibus, nisi in alterutro consideretur aliquid in quo emineat; si autem S. Doctor hoc negat voluntati, quanto magis intellectui æquilibri, aut minus probabili, negabit libertatem specificationis in opinando: quia intellectus ab objecto, & motivis magis determinatur, quam voluntas. Rursus addit ex S. Thom. 2. 2. qu. 1. art. 4. ad 2. quod ea, quæ subsunt fidei, sub ratione credibilis sunt visâ credenti; non enim crederet, nisi videret esse credendum: sed quæ sunt visâ, necessitant ad specificationem; ergo, ut movent intellectum ad credendum, aut non credendum, quoad specificationem; non autem quoad exercitium, necessitant intellectum; qui enim videt esse credendum, quomodo liber est secundum specificationem ad non credendum? Demum citat Maiorem in 4. qu. 2. Prol. Richardum de Mediâ Villâ in 2. dist. 38. art. 2. qu. 4. dicentem: Intellectus respectu sui iudicii, aut habet rationem necessariam, aut probabilem, aut non plus habet de probabilitate pro una parte, quam pro aliâ: si primo modo, necessario assentitur; si secundo, de necessitate opinatur hoc esse eligendum; si tertio, de necessitate non plus opinatur unam partem, quam aliam: Henricum quodlib. 14. qu. 8. Conradum de contractibus qu. 10. Cordubam lib. 2. Quæstionarij qu. 3. Holcot in 1. C. Toletum in Sum. cap. 20. P. Comitolium lib. 5. in Responsis moralibus qu. 16. n. 2.

Secundò probat Philal. pag. 23. quia quod in agendo pendet tantum à movente necessario, necessario agit: sed in assensu, vel dissensu opinativo, ut sit verus, aut falsus, intellectus pendet tantum à movente necessario, seu ab objecto, cui ut sit verus debet conformari, ut sit falsus, difformari: ergo in assensu, vel dissensu opinativo, ut sit verus, vel falsus, intellectus necessario agit: ergo sicut imaginari est liberum, quia pendet ab arbitrio; ita opinari non est liberum, quia pendet totaliter ab objecto. Confirmat 1. quia necesse est, ut intellectus per opinionem dicat verum, aut falsum; sed ut dicat verum, vel falsum, non est liber; ergo in opinando non est liber. Maior est certa; quia omnis opinio est vera, vel falsa. Minorem probat; quia intellectus, ut dicat verum, vel falsum, habet causam necessariam, nempe esse, aut non esse rei, seu objecti; nam ideo tantum opinio est vera, aut falsa, quia res est, aut non est: ergo non est liber.

Confir-

Them.
Philop.
Simplic.

S. Th.

Maior.
Richard.

Henric.
Conrad.
Cordu.
C. Tolet.
P. Com.
Philal.

N.
247.

Confirmat 2. quia si volo imaginari verum, ex. gr. Socratem, non habeo ullam libertatem imaginandi ut volo, sed ut est: ergo cum opinor, cum semper intendam opinari verum, non sum liber opinari ut volo.

N. 248. Tertiò probat; quia opinari est adhærere uni parti contradictionis cum formidine oppositæ; sed hoc non est liberum quoad specificationem; ergo Minor probatur; quia assensus intellectus quoad specificationem causatur tantum à motivis, seu argumentis rei, cui conformari debet; sed hæc causant independentem à libertate; ergo &c. Confirmat 1. quia quilibet opinatur, ut res intellectui ipsius videtur vera, vel falsa; sed videri veram, vel falsam non pendet à nostrâ libertate, sed à motivis, quæ movent independentem à libertate; ergo &c. Confirmat 2. Ut enim statere non est liberum inclinare in hanc præ illâ parte, sed à solo pondere necessario inclinatur; ita intellectus à solis motivis, vel autoritate, cum sit ad modum Judicis, cujus judicium nullo modo pendet à libertate, ut sit justum, sed tantum à motivis. Confirmat 3. quia judicium intellectus præcedit voluntatis imperium, nam dirigit voluntatem, & omnis actus prudentiæ præcedit voluntatis imperium; ergo ei non subordinatur.

N. 249. Quartò probat argumento, quo plerique utuntur; quia motiva probabilia, vel æquæ movent intellectum in utramque partem contradictionis, vel non æquæ, sed magis in unam, quam in aliam? Si primum, intellectus à neutris movetur sufficienter ad opinandum, quia non habet motiva sufficientia, ut judicet verâ magis unam præ alia parte; si enim pro libito voluntatis judicet veram hanc præ illâ, (utramque enim contradictoriam non potest judicare veram) non putat se verum dicere, & tunc non opinatur, sed fingit; si ergo vult verum dicere, & conformare suum judicium objecto, tunc necessario dubitat. Si secundum, tunc non potest judicare veram alteram, quia intellectus non minus necessario, & independentem à libertate movetur in maximâ inclinatione, quæ est totalis, & absoluta, qualis est scientiæ, quam moveatur in minori inclinatione, qualis est opinionis; quia causa movens est pondus rationis, vel autoritatis, quæ non minus necessario independentem à voluntate movet ad assensum minus firmum, quia minus movet, quam quæ maximè ad assensum firmissimum; ergo si in hoc non potest inclinari in contrarium, neque in illâ: ergo non est liberum opinari.

N. 250. Confirmat 1. paritate statere, quæ neces-

sariò movetur tam à maiori, quam à minori ponderum inclinatione; à maiori ad maiorem; à minori ad minorem: si autem intellectus in iudicando inclinaretur à voluntate, fingeret, non opinaretur; sicut si statera pauper moveretur à manu, non ponderaret res, ut sunt. Confirmat 2. paritate pictoris, nam intellectus in intelligendo est veluti pictor; ut enim pictor aliquando fingit, & tunc nec verum, nec falsum dicit, quia fingit ut libet; aliquando exprimit, seu, ut vulgo dicitur, retrahit, & tunc exemplar semper dicitur verum, vel falsum, juxta prototypum, cui conformatur, aut difformatur; & in hoc secundo casu non est liber, sed debet sequi prototypum; quod si non sequatur, fingit: ita intellectus in iudicando de re per scientiam, aut opinionem, est pictor in retrahendo, quia exprimit enuntiendo, quod est in re, & non ad libitum, & dicit semper verum, si conformetur rei, vel falsum, si difformetur; ergo non est liber, sed debet omnino sequi rem. Confirmat 3. Intellectus sequens in componendo motivum voluntatis, non objecti, non judicat, sed fingit; sed quoties sequitur debiliorem partem moventem, omnia solidiori, sequitur motivum voluntatis, non objecti; ergo non judicat, sed fingit. Maior patet: minor probatur; quia quoties res in contrarias partes movetur, in eam simpliciter movetur, in quam impellit fortius motivum: ergo si intellectus movetur in motivum debilius, non sequitur motionem motivi, sed voluntatis; ergo fingit ad libitum, non judicat.

Quintò probat: quia si liberum est opinari, maximè quando motiva contraria sunt æquæ probabilia, sed tunc non est liberum opinari; tum quia quoties utrumque est æquale, & alterutrum eligitur, non dicimus ex opinione, sed ad sortem eligere alterutrum; ut patet exemplo duplicis palcæ exterius æqualis è digitis educendæ; tum quia si quis in bivio stans roget de viâ, quâ sibi eundum est, & à duplici æqualis autoritatis viro audiat oppositum, ridiculum est dicere, hunc posse ex hoc præcisè opinari, vel credere uni plus, quam alteri, nam non potest, nisi dubitare; ergo &c. Confirmat: quia si liberum esset opinari, posset quis in dubio sine aliâ ratione tollente dubium opinari, & sequi in praxi, quod libuerit; consequens est contra omnes T. T. apud P. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 10. ergo, &c. Minor probatur: quia quoties utraque contradictoria est probabilis, liberum per nos est sequi utramque; sed hoc est in dubio opinari quodlibet sine ullâ ratione tollente dubium; ergo &c. Minor

N. Minor probatur; quia duæ rationes moventes in oppositum, non plus movent, quam si nulla moveret, ut patet in duplici æquæ movente idem pondus in contrarium: ergo tam est opinari tunc unam partem, ut libet, in dubio sine ulla ratione tollente dubium, quam in eo dubio, in quo nulla est ratio. Hinc constat multo minus esse liberum opinari partem, quæ minus movet, nam hæc non movet præterea fortiori, ut patet in duplici agente, quorum debilius non trahit, fortiori trahente.

N. Sexto probat; quia si liberum esset opinari, possemus licite dicere bonum malum, & malum bonum, quia malum est, quod non est ex fide; sed quod non est ex fide, possem per voluntatem licite facere, ut esset de fide, quia illud non est ex fide, quod omnibus pensatis non facit fidem sui, quod sit bonum, sed hoc per voluntatem facere possem licite, ut esset de fide; ergo &c. Maior probatur: Ut enim ille homo non dicitur fidelis, seu talis, qui mereatur fidem, qui habet potius argumenta probantia eum esse infidelem, quam fidelem; ita illud objectum non est tale, quod mereatur fidem, quod habet potius motiva facientia fidem, quod sit malum, quam quod sit bonum. Minor probatur: Illud, quod est minus probabile esse bonum, & est magis probabile esse malum, habet plura argumenta facientia fidem, quod sit malum, quam bonum: sed tale objectum opinari possem, quod esset bonum, adeoque dicere, quod esset ex fide; ergo &c. Idem valet de æquæ probabili, quod sit malum, ac quod sit bonum; ergo nunquam liberum est opinari. Confirmat 1. quia vel intellectus pensat omni ratione, & autoritate assentitur alterutri parti, vel neutri, vel utrique? Si primum; ergo non potest assentiri oppositæ, quia judicaret etiam veram oppositam, implicat autem judicare utramque veram. Si secundum, tunc non opinatur, sed dubitat; qui enim nulli parti assentitur, dubitat. Si tertium, contra est; quia non potest judicare veram utramque partem. Confirmat 2. quia opinans minus probabile sequitur magis falsum, quam verum.

Septimo probat, quia sicut utraque pars contradictionis non potest esse vera per diversa media, ita nec utrique per diversa media assentiri. Hinc concludit pag. 36. cur imaginari possumus, quando volumus, non autem opinari, quando volumus, ut dixit Aristoteles; quia imaginari, (ait Candidus) est fingere pro libito voluntatis; opinari autem est examinare, & sequi momenta ratio-

nis, à quibus intellectus determinatur ad hanc, aut illam opinionem, ita ut non sit in mea voluntatis arbitrio.

§. III.

Solvuntur argumenta Candidi Philaleti negantis intellectui libertatem opinandi.

S U M M A R I U M.

Omnia ab eo solvenda, n. 260.

Paritas Fidelis, qui stantibus fidei motivis, potest dissentiri articulo vero, immò assentiri falso, convincit oppositum, n. 261.

Quid libertas exercitij, quid specificationis? n. 263.

Intellectus non potest simul, potest tamen divisim, assentiri æquæ, immò minus probabili, n. 264.

Aristot. unicè vult, quod ut quis imaginetur, non egeat motivo, egeat ut opinetur, n. 265.

Verum, & falsum formaliter non pendet à voluntate, pendet efficienter, n. 266.

S. Thom. negat tantum libertatem præcogitandi, quando motiva sunt æquæ bona; & unicè negat, quod Fidelis sit liber in ordine ad iudicium credibilitatis, & credenditatis, & acutè locutus est, n. 267. 268.

Exponitur libertas fidei, n. 269.

Defenditur Scorus, n. 270.

Veritas formalis non pendet ab intellectu, sed à solo objecto; opinari autem efficienter hunc præ eo actu, pendet ab intellectu, ut subiecto voluntati: Explicatur, n. 171. 172.

Intellectus etiam dum opinatur falsum, elicit actum sub ratione veri, n. 273.

Expono axioma, Nemo intendens ad malum operatur, ibid.

Ut sententia iudicis sit formaliter iusta, non pendet à libertate, pendet tamen electio sententia favorabilis, præ non favorabili, n. 275.

Cur intellectus opinando hoc præ illo, nec fingat, nec dubitet, n. 276.

Intellectus non necessitatur à probabiliori, num. 277.

Paritas statere nobis favet, n. 278.

Intellectus tendit semper sub ratione veri, n. 279.

Exemplum palearum, & bivij, non est ad rem, n. 280.

Opinans non est dubius, 281.

Paritas duplicis agentis, & ponderis, stat pro nobis, n. 282.

Potest voluntas præsentè gravi ratione facere, ut, quod non erat, sit ex bonâ fide, n. 283.

Exemplum hominis æquæ fidelis, ac infidelis non est ad rem, n. 284.

Fateor, quod opinans minus probabile, sequatur, quod apparet minus verum, n. 286.

Licet duo contradictoria non possint esse in re vera,

vera, possunt tamen ambo esse probabiliter vera, n. 287.

Hoc ipsum sepe docet Candidus, ibid.

Licet intellectus non sit liber opinari aliter, ac obiectum sibi proponitur, liber tamen est opinari hoc, vel illud: quomodo, n. 288.

N.
260.
Philal.

Nota 1. nullum omnino formari à Candido Philal. seu à P. Andrea Blanco argumentum, quod ab ipso solvendum non sit, nam præter contradictoria, quæ §. 2. ex eo retuli, eo ipso quod pag. 131. docet, licere utramque ex æquè probabilibus sequi, si utraque sit tuta, eo ipso concedit intellectui libertatem specificationis opinandi partem, quam voluntas ex æquè probabilibus æquè tutis maluerit; potest enim tunc assentiri huic, & dissentiri alteri; & e contra assentiri alteri, & dissentiri huic, quæ est libertas ad assensum, & dissensum, seu specificationis, cum sit ad extrema specie diversa. Secundo solvenda ab eo sunt, eò quod pag. 132. velit in illis, quæ ad mores non pertinent, utramque contrariam nos sequi posse: ergo tunc intellectus habet libertatem physicam ad assensum, & dissensum. Tertio, omne argumentum infatur paritate actus fidei, (de quo infra) Fidelis enim stantibus motivis probabilioribus pro veritate nostræ fidei, non tantum est liber credere, & non credere, quod Fides Catholica proponit, sed etiam est liber credere oppositum, ex. gr. quod Calvinus proponit. Ex quâ paritate duo evidentia colliguntur: primum, quod si datur libertas specificationis tam ad credendum, quod nostra fides proponit, quam ad credendum quod Calvinus proponit, eo ipso est evidenter falsum, quod stante motivo probabiliori intellectus non sit liber quoad specificationem, nam in casu allato intellectus est liber tam ad affirmandum, ut vult fides, quam ad dissentendum eidem articulo, ut vult Calvinus. Secundum est, quod si stantibus motivis moraliter certis pro veritate nostræ fidei, & motivis, quæ vix aliquam apparentiam veri habent pro sectâ Calvinî, intellectus est liber non tantum credere, & non credere in sensu diviso articulum Catholicum, quæ est libertas quoad exercitium, seu ad contradictoria, sed etiam est liber assentiri, aut dissentiri articulo Catholico, quæ est libertas quoad specificationem; multo magis intellectus erit liber libertate non tantum exercitij, sed etiam specificationis opinari, putà non tantum assentiendo, aut non assentiendo, dissentiendo, aut non dissentiendo, quæ est libertas exercitij, sed etiam assentiendo, vel dissentiendo objecto minus

N.
262.

probabili in præsentia objecti probabilioris: si enim certitudo moralis motivorum, quibus Fides Catholica fulcitur, neutram libertatem ab intellectu tollit, sed liber manet tam assentiri, quam dissentiri articulo Catholico, quinimò liber est assentiri articulo Catholico, aut assentiri articulo Calvinî, etsi habenti ad summum absolutam tenuissimam probabilitatem, seu non consideratis nostræ fidei motivis; nullam autem relativam, seu comparando motiva pro articulo Calvinî cum motivis nostræ fidei; quanto magis erit liber opinari, vel non opinari probabilis; immò opinari minus probabile ita te motivo probabiliori? Ruit itaque tota Philaleti machina.

Nota 2. quod cum dicimus intellectum utramque ex æquè, immò ex non æquè probabilibus posse opinari, intelligendum est posse divisiim, ut toties dixi; non enim intellectus potest assentiri simul, & dissentiri, estò simul possit assentiri, vel dissentiri: ut enim repugnat in intellectu similtas ad componendum assensum simul cum dissensu; ita non repugnat similtas ad se componendum, vel cum assensu, vel cum dissensu divisiim; eo modo, quo in voluntate repugnat similtas ad componendum amorem cum odio; non autem similtas ad componendum se, vel cum amore, vel cum odio.

Nota 3. aliqua Philaleti argumenta probare non esse licitum sequi minus, vel æquè probabilem; hæc autem in præsentia ab illo trahenda non essent, cum totus sermo sit, an intellectus sit liber physicè opinari minus, aut æquè probabile; quidquid sit, an hoc licitè possit; plura enim libera sunt, quæ licita non sunt: ergo in præsentia deberet tantum loqui de eo, quod intellectus physicè potest, quidquid sit de eo, quod moraliter, seu licitè potest.

Ad 1. argumentum dico, quod siquid ex textu Aristotelis suaderetur, suaderetur intellectum, ne quidem esse liberum libertate exercitij ad opinandum, nam absolute ait, *Opinari non est in nobis*: ergo sicut Candidus stante absolutâ Aristotelis sententiâ vult, Aristotelem negare tantum libertatem specificationis intellectui, non autem exercitij; ita ego infero Aristotelem non negare intellectui libertatem specificationis, & exercitij, sed unice negare, quod concedit phantasiæ; concedit autem phantasiæ, quod ut fingat, & imaginetur, nullum requirat motivum movens ad imaginationem, cum ipsum motivum à me fingi possit. E contra ut intellectus opinetur, debet præhabere motivum, nec hoc fingere potest; stante autem motivo, uno

uno alliciente ad assensum, alio ad non assensum, (idem dic de dissensu, & non dissensu) intellectus est liber libertate exercitij, seu contradictionis, assentiri, vel non assentiri; dissentiri, vel non dissentiri: & stante motivo, uno alliciente ad assensum, alio ad dissensum, intellectus est liber libertate specificationis, seu contrarietatis, assentiri, vel dissentiri eidem objecto. Ad probationem fateor verum, & falsum *formaliter* non pendere à nostra libertate; at verum, & falsum *efficienter* pendet à nostra libertate. Fateor 2. rem uno tantum modo se habere à parte rei, vel enim est, vel non est. Fateor 3. rem ita esse, aut ita non esse à parte rei, non pendere à nostra libertate; nego tamen, quod opinari per assensum, aut dissensum nō sit in meā manu; similiter nego, quod opinari sit tantum liberum nobis libertate exercitij; ego enim non video cur Philaletus concedat intellectui, stante motivo probabili pro assensu, & non assensu, libertatem exercitij, seu assentiendi, aut non assentiendi; stante autem motivo probabili pro assensu, & dissensu, non concedat intellectui libertatem specificationis, seu assentiendi, vel dissentendi.

N. 267. & Tho. Ad 1. S. Thomæ textum, dico negare tantum voluntati libertatem *praeligendi*, quousque veritatur inter motiva opposita aequalia, quod verum est; si enim unum non praeminet objective alteri, nec datur praelectio objectiva, non autem negat electionem voluntati versantem inter motiva aequalia. Ad 2. textum dico D. Thomam acutissime dixisse, credentem videre esse credendum, quod certissimum mihi est; libertas igitur specificationis, quam S. Thom. negat inesse credenti, est in ordine ad *judicandum*, an sit credendum, non autem in ordine ad credendum; quia aliud est, quod Fidelis non sit liber, quoad specificationem, in ordine ad judicandum, quod sit credendum, quod mihi certum est, imò nec est liber quoad exercitium in ordine ad iudicium credenditatis; est enim Fidelis evidens, quod teneatur credere; nec potest suspendere illud iudicium credenditatis, seu iudicium evidens de credendi obligatione: aliud est, quod non sit liber libertate specificationis in ordine ad assensum fidei, aut dissensum contra fidem, quod mihi est omnino falsum; quia licet Fidelis sit evidens, quod teneatur credere, potest tamen tam credere, quam non credere articulum Catholicum, quæ est libertas exercitij; imò potest tam credere articulum Catholicum, quam credere articulum Calvinii, quæ est libertas specificationis: quomodo evidens est mihi obligatio colendi

Deum, attamen Dei cultus, & amor est mihi liber, tam quoad exercitium, quatenus possum amare, & non amare; quam quoad specificationem, quatenus possum amare, & offendere (quod absit) Deum summum bonum. Hinc acutissime dixit Angelicus, quod nostri articuli sub ratione credibilis sint visi, quatenus evidens esse credibiles; atque adeo de credenditate, & credibilitate talis articuli ne quidem datur libertas quoad exercitium; etsi detur libertas tam exercitij, quam specificationis de eodem articulo, quatenus stante evidenti credibilitate de veritate articuli fidei, potest intellectus ei articulo assentiri, vel non assentiri; imò dissentiri illi, & assentiri opposito. Ita docui cum ferè omnibus in *tract. de Fide*. Ad alios Doctores dico ipsam longè plures opponi posse; imò plures ex illis stant pro nostra sententiā; si enim verba Richardi strictè sumantur, sunt contra Candidum; quia si, ut ait Richardus, intellectus habens rationem probabilem pro unā tantum parte necessitatur ad opinandum, tunc ne quidem liber erit ad exercitium.

Adverto autem quod, licet Herinx tom. N. 3. d. 7. de Fide n. 12. & alij Scotistæ communiter doceant cum Scoto, Fidem non esse liberam libertate specificationis, stante evidentiā credibilitatis ad oppositum, ex. gr. Calvinistam non esse liberum ad credendum articulum suum, stante evidentiā credibilitatis pro non articulo Calvinii, seu pro articulo opposito; revera tamen non negant libertatem specificationis: nam Scotus in 3. dist. 25. q. 1. n. 13. ait: Actus credendi dependet ex duobus, scilicet habitu inclinante, & credibili praesentato; non quomodo-cumque, sed praesentato tamquam credibile; & sic communiter non praesentatur nisi per doctrinam, & adhuc si sic praesentatur, non necessario credit intellectus, ut sic credere praecedat velle, quia proponens credibile intellectui non demonstrat, ita ut cogat intellectum ad assentiendum, ideo non credit nisi volens. Quamvis autem voluntas sic habeat imperium super actum credendi, non tamen habeat imperium super oppositum actum, stante fide, ut intellectus dissentiat credibili proposito per imperium voluntatis; sed solum potest impedire intellectum, ne exeat in actum suum credendi elicitem circa credibilia proposita. Hæc Scotus; in cuius verbis 1. tradit, quod stante evidentiā credibilitatis non detur evidentiā rei creditæ, ut infra contra Elizalde: 2. docet, quod stante eā evidentiā credibilitatis, possit intellectus credere, aut non credere ex imperio

Richar.

Scotus.

P. Eliz.

perio voluntatis rem propositam, seu docet
idem esse liberam libertate exercitij, aut
contradictionis, quod idem est: 3. docet,
quod intellectus non possit ex imperio vo-
luntatis credere oppositum, *stante fide*, id
est, quod intellectus credens articulum A,
non possit credere articulum B oppositum,
quod certum prius est; nec nos, dum da-
mus libertatem contrarietatis, concedimus,
quod intellectus possit credere ambo con-
traria simul. 4. Scotus unice negat, quod in-
tellectus possit credere unum oppositum
stante fide alterius oppositi: rursus negat,
quod possit credere oppositum, quando ca-
ret motivis oppositis pro eo credendo; non
autem negat, quod si proponantur motiva,
tum pro nostro articulo, tum pro articulo
Calvini, quod possit non tantum credere, &
non credere nostrum, quæ est libertas con-
tradictionis, sed etiam credere nostrum, aut
credere seorsim oppositum, quæ est libertas
specificacionis; immo utramque libertatem
concedit.

N. Ad 2. argumentum dico primò, eo proba-
271. ri, quod intellectus nullatenus sit liber opi-
nari, aut non opinari; & non tantum pro-
bat, quod non sit liber opinari hoc, vel illo
modo; cum tamen Candidus concedat intel-
Philal. lectui libertatem opinandi, & non opinandi,
seu exercitij. Deinde concedo totum syllo-
gismum, quo unice probatur, non esse in po-
testate intellectus facere, ut assensus sit ve-
rus, aut falsus, quod verum est; nam esse
talem, pendet ab objecto, cui conformatur,
aut difformatur; non autem probat, ut pro-
bare deberet, non esse in potestate intel-
lectus facere, seu ponere assensum, præ non
assensu, aut dissensu. Quando ergo dicitur,
quod opinari non sit nobis liberum, quia to-
taliter pendet ab objecto, intelligi debet,
quod opinari faciendo ut actus sit verus for-
maliter, non pendeat ab intellectu, sed à so-
lo objecto, quod verum est; opinari autem
elicitivè hunc, aut illum actum, ex. gr. as-
sensum præ dissensu, pendet ab intellectu,
ut subjicitur voluntati. Breviter, aliud est,
quod veritas, & falsitas assensus, vel dissen-
sus opinativi non pendeat, nisi ab objecto,
seu à conformitate, vel difformitate objecti,
quod verum est; aliud est, quod ut assen-
sum verum præ dissensu falso, aut dissen-
sum falsum præ assensu vero, intellectus eli-
ciat, non pendeat nisi ab objecto, quod fal-
sum est; nam elicitivè est ab intellectu ex
imperio voluntatis: hoc autem instatur in
libertate contradictionis ad assensum præ
non assensu probabili, quam Candidus con-
cedit intellectui; nam quod assensus sit ve-

rus, vel falsus, pendet à solo objecto; quod
autem existat talis assensus, pendet elicitivè
ab intellectu, imperativè à voluntate.

Ad 1. confirm. dico, ea tantum probari, N.
quod veritas, & falsitas formalis actus intel- 272.
lectus non sit libera intellectui; non autem
probat, quod eadem elicitivè, & imperati-
vè non pendeat ab intellectu libero: quomo-
dò me esse formaliter hominem non pedit à
Deo, sed à solâ meâ essentia; attamen mea
essentia formalis, ut existat, pendet à Deo.
Quare omnia argumenta nituntur aquivo-
co; transeunt enim à veritate, vel falsitate
formali actus, quæ unice pendet ab objecto,
ad causam efficientem ejusdem actus veri,
vel falsi, quæ est intellectus liber.

Ad 2. confirm. fateor intellectum inten- N.
dere semper opinari verum; quod adeo ve- 273.
rum est, ut ipsum actum opinionis falsum
eliciat sub ratione veri, seu verosimilis: cum
ergo assensus, & dissensus appareant ambo
verosimiles, idè potest utrumque divisim,
ut libuerit, opinari. Sicut enim axioma est,
Nemo intendens ad malum operatur; id est,
nemo potest velle malum, ut malum, sed tan-
tum malum sub ratione boni, quod latè ex-
ponit Godoy tom. 1. in 1.2. d. 19. n. 21. & d. M. God.
25. n. 64. & d. 26. an. 14. ita à pari intel-
lectus non potest assentiri falso ut falso, sed as-
sentitur falso sub apparentiâ veri.

Ad 3. argum. nego minorem; ad proba- N.
tionem distinguo antecedens: assensus intel- 274.
lectus quoad specificacionem veri, aut falsi
formalem est tantum ab objecto, concedo;
eadem species actus veri, aut falsi non est
efficienter ab intellectu, nego.

Ad 1. confirm. patet ex dictis ad 2. argu-
mentum.

Ad 2. confirm. dico, quod sicut existen- N.
tia sententiæ favorabilis præ non favorabili 275.
pendet à libertate Judicis, licet ut ea sit ju-
sta formaliter, aut injusta, non pendet à li-
bertate Judicis; ita existentia assensus veri
præ dissensu falso pendet ab intellectu ut li-
bero, posito inter motiva probabilia; licet
assensus, vel dissensus in ratione veri non
pendeant ab intellectu ut libero, cum intel-
lectus necessariò in quemlibet actum tendat
sub ratione veri. Paritas statèr: infra libra-
bitur.

Ad 4. argum. dico motiva probabilia mo- N.
vere æquè intellectum ad utramque partem 276.
contradictionis. Ex hoc autem, quod intel-
lectus tunc non habeat motivum ad judi-
candam veram magis unam partem præ aliâ,
immo repugnet, si motiva utriusque partis
sint æqualia, non idè infertur intellectum
à neutro motivo sufficienter moveri ad opi-
nandum;

mandum; nam à quolibet motivo sufficien-
ter movetur, etsi à neutro necessitetur. Ad
id quod additur, quod si intellectus à volun-
tate determinatur ad iudicandum veram
hanc præ illa parte, tunc intellectus non pu-
tat se verum dicere, nec opinatur, sed fin-
git; nego, tunc quod intellectus tunc non
videt verum, nam dicit, & opinatur verum,
& non fingit; tunc quod tunc necessario du-
bitet; nam non dubitat; implicat enim, ut
dubitet, eo ipso quod uni parti assentitur;
quia dubium est suspensio omnis assensus.
Ad alteram partem dilemmatis, quæ probat
intellectum opinari non posse partem minus
probabilem, sed necessario opinari magis
probabilem, nego antecedens. Ad paritatem
scientiæ est evidens instantia, & disparitas;
instantia in actu, quo homo credit articu-
lum falsum propositum ut minus probabi-
lem, & non credit articulum verum propo-
situm ut magis probabilem; si enim intelle-
ctus necessario assentiretur parti magis pro-
babili, neque actus fidei, quo crederet arti-
culum verum, esset liber; neque quis cre-
dere posset articulum falsum; quod utrum-
que est erroneum: ergo intellectus non as-
sentitur necessario parti magis probabili.
Disparitas est, quia scientia ratione eviden-
tiæ necessitat intellectum ad sui assensum;
cùm autem pars magis probabilis non sit
evidenter vera, immò incertò vera, & sæpe
falsa, ideo intellectus non necessitatur ad
assensum partis magis probabilis. Confirmo:
quia certum est intellectum non necessitari
nisi ab evidentiâ metaphysicâ, aut morali:
ergo ratio probabilis non cogit intellectum
ad assensum: ergo licet intellectus habeat
pro utraque parte rationem probabilem, sive
æquæ, sive non æquæ, erit illi liberum sus-
pendere omnem actum circa utramque, ut
patet perpetuâ experientiâ; nam dum Theo-
logus, aut Philosophus examinat utriusque
opinionis contradictoriâ rationes, hæret an-
teps suspendendo iudicium circa utramque:
ergo intellectus à neutrà ratione, sive æquæ,
sive non æquæ, sed magis probabili, non co-
gitur ad assensum.

Ad 1. confirm. dico paritatem statæræ non
tenere: alias sicut statæra ex unâ tantum par-
te onustâ inclinatur necessario in illam; ita
intellectus, propositâ unâ tantum parte con-
tradictionis cum exiguâ probabilitate, ne-
cessario illi assentiretur: ergo paritas non te-
net; & hanc infra ex professo discutimus.
Ad aliud, quod si intellectus inclinaretur à
voluntate, fingeret, nego antecedens: &
quæro, an quando intellectui una tantum
pars cum levi probabilitate proponitur, & à

Tom. I.

voluntate determinatur ad illam, intellectus
fingat?

Ad 2. confirm. dico non evinci, nisi quod
intellectus non sit liber ad falsum cognitum
evidenter ut falsum; & in omne falsum ten-
dat sub ratione veri, quod ultro damus; sive
enim assentiat, sive dissentiat, assentit, & dis-
sentit sub ratione veri, esto per unum ex il-
lis dicat falsum.

Ad 3. confirm. dico intellectum, dum opi-
natur, sequi tunc motionem voluntatis, à
quâ determinatur, tum objecti, à quo n. o-
vetur, atque adeo non fingit, cùm iudicat.

Ad 5. argum. nego maiorem; vel eâ trans-
missâ, nego minorem; ad 1. probationem
nego antecedens: exemplum palcarum non
est ad rem, quia supponuntur similes quoad
omnia, & æquales quoad apparentiam; econ-
tra motiva assensus, & dissensus, licet sint
æqualia quoad vim motivam, non sunt ta-
men similia, immò opposita: ergo datur
electio unius præ alio. Ad 2. probationem,
& paritatem bivij, neque est ad rem, quia ut
eam Romam, necessaria est vera via, non via
apparens vera; ut autem licitè operer, non
est necessaria veritas, ut dixi contra Janse-
nistas.

Ad confirm. nego antecedens, immò sup-
positum; supponit enim, quod opinans ma-
neat dubius, quod implicat, nam dubium
est suspensio omnis actus circa tale obje-
ctum, eo autem ipso, quod illi assentiat, aut
dissentiat, eo ipso habeo actum, ergo non
maneo dubius. Ad probationem concessâ
maiori, nego minorem, immò suppositum.
Ad hujus probationem nego antecedens: ut
enim duo pondera æqualia ponderant, esto
neutrum præponderet; ita duo motiva æqua-
lia movent, esto unum non moveat magis,
quam aliud. Ad illationem nego, quod pars,
quæ minus movet, non moveat præsentem
fortiori; immò eo ipso, quod minus moveat,
eo ipso movet. Exemplum duplicis agentis
est contra Candidum; si enim agens debi-
lius non traheret, id est, non imprimeret
impulsum in mobile agens, fortius non
perciperet ullam resistantiam; sed perci-
pit; ergo imprimit; etsi non trahat, quia
tractio est victoria competens fortiori tan-
tum agenti.

Ad 6. argum. nego maiorem; ad proba-
tionem concessâ maiori, nego minorem; vel
eam distinguo: possem per *solam* volunta-
tem nullâ præsentem ratione gravi facere, ut
quod non est ex fide, esset ex fide, nego
minorem; præsentem gravi ratione, concedo
minorem, & nego consequentiam. Ad proba-
tionem concedo maiorem, & distinguo mi-
norem

Et

norem

N. 284. nozem juxta datam distinctionem, & nego consequentiam. Ad paritatem dico, quod si pro fidelitate hominis adsint argumenta gravia, licet minoris ponderis, quam pro ejus infidelitate, eum hominem dici posse minus fidelem, non autem absolute infidelem. Adde non esse ad rem, quia quod ego putem, etsi probabilius, aliquem esse fidelem, non facit cum esse talem: quod autem ego putem, sive probabilius, sive minus probabiliter, objectum esse licitum, facit, ut sit formaliter licitum, licet materialiter possit esse illicitum. Breviter, ire, vel non ire Roman, non pendet à meo judicio; peccatum autem, & non peccatum pendet à meo judicio.

Ad 1. confirm. dico, quod intellectus, pensata omni ratione, & autoritate, non assentiretur utrique contradictorio, hoc enim repugnat; sed uni tantum assentiretur, ita ut in sensu composito, quod uni assentiat, non poterit assentiri opposito.

N. 285. Ad 2. confirm. dico opinantem minus probabile sequi id, quod apparet minus verum, adeoque magis falsum.

Ad 7. argum. concessa primâ, nego secundam paritatis partem; immo retorqueo: Ut enim utrumque contradictorium potest esse verosimile, ita utrique potero divisim assentiri. Ad Aristotelem dixi jam in response ad 1. argum.

N. 286. Dices: Opinari est judicare rem esse veram cum formidine: sed utraque contradictoria non potest esse vera; ergo nec utraque judicari vera; ergo illa tantum, quæ videtur probabilior. Concedo maiorem, & distinguo minorem: utrumque contradictorium non potest esse verum absolute, & in se, concedo; non potest utrumque apparere verum, nego; immo hoc ipsum tradit Philaletus, dum docet simultatem probabilitatis, qu. 3. per totam, & qu. 6. pag. 126.

Philal. ait enim: Aliud est judicare aliquid esse probabile, aliud judicare probabiliter aliquid. Primum est judicium de re ut apparet, seu de apparentia rei, quæ utroque modo potest se habere, nempe apparere esse, & apparere non esse; & sic utraque pars contradictionis judicari potest probabilis. Secundum est judicium de re, ut est in se; sicut autem hæc non nisi uno modo est in se, ita etiam judicium non nisi unum haberi potest; puta, vel hoc licet, vel hoc non licet. Hæc Philaletus, qui qu. 7. pag. 123. ait: Licet res non possit nisi vel esse, vel non esse, atque adeo una propositio debet esse vera, alia falsa; attamen potest ex diversis medijs simul apparere, quod sit, & quod non sit, adeoque utra-

N. 287. que contradictoria potest esse probabilis, seu probabiliter vera; nam opinionem esse probabilem, (ait Philaletus) non est nisi apparere veram ex non levi fundamento; potest autem utraque contradictoria ob diversa fundamenta apparere vera, adeoque ab intellectu judicari probabilis utraque; & pag. 124. ait: Res non potest nisi vel esse, vel non esse, licet utroque modo possit apparere; id est, simul apparere quod sit, & quod non sit: ecce igitur præter ea, quæ dixi sect. 1. §. 2. constat Candidum aperte fateri utramque contradictoriam posse simul apparere veram. Ad axioma, quod obtrudi potest, quod ad pauca respicientes facile pronuntiant; & prout quilibet affectus est, ita judicat: dico per primum inculcari diligentiam in examinanda probabilitate, & veritatem opinionum; per secundum tollendam omnem affectionem, ne intellectus ab eâ turbetur.

Intas: Intellectus non potest aliter opinari, quam ut movent objecta; ergo non est liber ad opinandum. Respondeo intellectum non esse liberum opinari, quod sit probabilius id, quod non est probabilius; nec opinari quod sit minus probabile id, quod non est minus probabile: rursus nec est liber opinari falsum sub ratione falsi; cum toto tamen hoc potest inter magis, & minus probabile opinari, & opinari falsum sub ratione veri: datur ergo in intellectu potestas ad opinandum hoc, vel illud, prout est objectum; licet non detur potestas opinandi aliter, ac representatur objectum. Adde, quod sicut Candidus qu. 2. pag. 44. concedit intellectui libertatem, ut applicet suam vim ad hoc, ut magis consideret rationes debiles præsentibus fortioribus pro opposito; ita est liber assentiri minus probabili præsentem probabiliori. Denique Philaletus est evidenter contra se ipsum, ut dicam disp. sequenti, ubi expresse tradit nostram sententiam, & ibi traho ejus formalia verba, necessario legenda.

Reliqua aliorum argumenta dabo post nostræ sententiæ explicationem.

SECTIO IV.

Sententia Philosophica affirmativa.

§. I.

Mea, & communis mens.

SUMMARIUM.

Intellectus in questione juris potest opinari æquè, immò minus probabile, frante opposito, n. 289. Idem potest in questione facti, n. 290. Idem, etsi oppositum appareat evidenter probabilius, n. 291.

DD,